

ISSN: 2587-2532 | e-ISSN: 2587-1862

<http://filistin.org>

FAD- Filistin Araştırmaları Dergisi Sayı: 5 (Yaz 2019)

BPS- Bulletin of Palestine Studies Issue: 5 (Summer 2019)

Başlık/ Title: Filistin- İsrail Sorununun Muhtemel Arabulucu Aktörü olarak Japonya'nın Kapasitesi/ İmkanları

Yazarlar/ Authors

ORCID ID

Mürsel Doğru

<https://orcid.org/0000-0002-0637-843X>

Bu makaleye atıf için: Mürsel Doğru, Filistin- İsrail Sorununun Muhtemel Arabulucu Aktörü olarak Japonya'nın Kapasitesi/ İmkanları, *Filistin Araştırmaları Dergisi*, no. 5 (Yaz 2019): 81-101

To cite this article: Mürsel Doğru, Filistin- İsrail Sorununun Muhtemel Arabulucu Aktörü olarak Japonya'nın Kapasitesi/ İmkanları, *Filistin Araştırmaları Dergisi*, no. 5 (Yaz 2019): 81-101

Makale Türü / Type of Article: Araştırma Makalesi / Research Article

Yayın Geliş Tarihi / Submission Date: 20 Ocak 2019

Yayına Kabul Tarihi / Acceptance Date: 1 Mayıs 2019

Yayın Tarihi / Date Published: 30 Haziran 2019

FAD- Filistin Araştırmaları Dergisi

BPS- Bulletin of Palestine Studies

Tarandığı Uluslararası İndexler/ Abstracting & Indexing

INDEX COPERNICUS | SCIENTIFIC INDEXING | CEEOL | DRJI | İSAM

INDEX COPERNICUS
INTERNATIONAL

Yazar: Mürsel Doğrul*

**Filistin-İsrail Sorununun Muhtemel Arabulucu Aktörü olarak Japonya'nın Kapasitesi/
İmkanları¹**

Özet: Bu çalışma artan Japonya- İsrail ilişkilerinin bir sonucu olarak Japonya'nın İsrail- Filistin çatışmasında muhtemel arabulucu aktörü olmasını ele almaktadır. Ortadoğu bölgesine coğrafi uzaklığına rağmen Japonya'nın Filistin meselesindeki hassasiyeti, siyasi tarihte yerini almıştır. Ancak daha yakından bakıldığı zaman, Japonların Ortadoğu'daki devletler arasında ilk olarak İsrail'i tanıdıkları görülmüştür. Bunun gibi ilginç birçok olayın neticesinde, Japonya'nın Ortadoğu ile ilişkileri oldukça önem arz etmeye devam etmiştir. Amerika ve İsrail ittifakı ile Arapların arasında kalmış olan Japonların, Ortadoğu politikası niteliksel anlamda önemli değişimlerin eşliğindedir. Bu değişimin, İsrail- Filistin çatışmasında oynanmak istenen arabuluculuk rolü ile nasıl hayata geçirilmeye çalışıldığı, bu çalışma boyunca analiz edilmiştir. Çalışma Japonya'nın Ortadoğu ile ilişkilerinin tarihine dair önemli bir literatür taraması işlevi de görmeyi amaçlamıştır. Çalışma Japonya'nın Ortadoğu'da hassas dengeler üzerine kurulu ekonomi politikasının ve dış politikasının tarihini, Filistin meselesi bağlamında irdelemiştir. Nihayetinde belli konularda ve zamanlarda Japon otoritelerin ABD'nin isteklerine nasıl direnebildiği anlaşılmıştır. Çalışmanın en ayırıcı özelliği ise, İsrail'in ve Japonya'nın bilinmeyen karşılıklı bağımlılık alanlarını vurgulamış olmasıdır.

Anahtar Kelimeler: Japonya İkilemi, Ben-Gurion, Filistin, Petrol Krizi, Arabuluculuk.

**The Capacity/Opportunities of the Japan as the Possible Mediator Actor of the Palestine-
Israel Problem**

Abstract: This paper argues that Japan is a potential mediator in the Palestinian-Israeli conflict as a result of the growing relations between Israel and Japan. Despite its geographical distance to the Middle East, the sensitivity of Japan to the Palestinian issue has taken its place in political history. However, a closer look reveals that Japan recognized Israel first among the states in the Middle East. As a result of many interesting events like these, Japanese-Middle Eastern relations continue to be very significant. The Japanese, in a tough position between American-Israeli alliance and the Arabs, are at the threshold of qualitatively significant changes in terms of their foreign policy in the Middle East. How Japan has tried to realize these changes by showing up a possible mediator in the Israeli-Palestinian conflict has been analyzed throughout the paper. Another aim of this study is to serve as a literature review of the history of the Japanese-Middle Eastern relations. I have analyzed the history of Japan's foreign and economic policy in the Middle East within the context of Palestinian question, as a result of which how the Japanese could sometimes resist the demands of the U.S.A. has become clearer or more understandable. The most distinctive result of the study is its emphasis on the lesser-known areas of interdependency between Israel and Japan.

Keywords: Japan Dilemma, Ben-Gurion, Palestine, Oil Crisis, Mediation.

* Doktora Öğrencisi, Milli Savunma Üniversitesi; Öğretim Görevlisi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Ph.D. Student, National Defense University, Instructor murseldogrul@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-0637-843X>

¹ Bu makale *İkinci Uluslararası İsrail ve Yahudilik Çalışmaları Konferansı*'nda (Bandırma, 27-29 Ekim 2018) aynı başlıkla sözlü bildiri olarak sunulmuş ve *Bildiri ve Öz Kitabı*'nda özü yayınlanmış çalışmanın genişletilmiş ve gözden geçirilmiş halidir.

Giriş

*“Bizler neden İnan Devrimi'nin nedenlerine ilişkin,
Arap-İsrail çatışmasının tarihine ilişkin
ve Amerika'nın İnan'daki çıkarlarına ilişkin
hiç bir şey yapmadığımız halde
hepsinin sıkıntılarını çekmekteyiz?”²*

İsrail'in Dünya'nın ekonomik ve siyasi anlamda güçlü devletleri ile bir şekilde kapsamlı ilişkiler geliştirdiği yadsınmaz bir gerçektir.³ Ancak bu genellenin içine Japonya'yı 2000'lere kadarki süreçte dahil etmek pek mümkün değildir. Çünkü Japonya'nın Filistin konusuna eğilimi, 1948 yılından bu yana devam edegelmiş ve Petrol Krizleri zamanında daha da önem kazanmıştır.⁴ Sadece Japonya değil Japonya'dan çıkmış Marksist ve Anti-Emperyalist bir terör örgütü olan Japon Kızıl Ordusu bile Filistin davası için Arapların yanında olacaklarını beyan etmiş ve İsrail'e karşı eylemlere girişmiştir.⁵

Diğer yandan gerek Siyonist tarihçiler gerekse İsrail devlet yetkilileri, Japonya ile ilişkiler için çeşitli argümanlar ileri sürmüşlerdir. Bunlar arasında en çok dikkat çekenlerden biri, İsrail devletinin kurucusu Ben-Gurion tarafından sarf edilen şu sözlerdir; *“İsrail ve Japonya, Asya'nın zıt noktalarında bulunsalar da bu durum onları ayırmak yerine daha da birbirlerine bağlar. Asya'nın her noktasının birbiri ile bağlantısı vardır ve onların ortaklıkları ise Asyalı kaderlerinin farkında olmalarıdır”*.⁶ Ona göre İsraililer ve Japonlar aynı kaderi paylaşmaktadır. Yine de bu ve benzeri vurgular hiçbir zaman ilişkileri son zamanlarda olduğu kadar ileriye taşıyamamıştır.

İsrail Japonya ilişkilerinin analizinde Arap petrolünden Ortadoğu pazarına, ABD Japonya ilişkilerinden Birleşmiş Milletlere kadar birçok başlık ön plana çıkmaktadır. Özellikle Arap-İsrail anlaşmazlıkları ise, bu ikilinin ilişkisine yön veren temel unsur olmuştur. Ancak milenyum sonrasında İsrail-Filistin çatışması belli aralıkla devam etse bile Japonya

² İnan Rehine Krizi zamanında Bir Japon diplomata Japon bir iş adamından gelen soru (Bkz: Kazuo Chiba, *Japan in the Contemporary Middle East/ Edited by Kaoru Sugihara and J.A. Allan* (London/New York: Routledge, 1993), 152-153.

³ Yukiko Miyagi, *Japan's Middle East Security Policy: Theory and Cases* (London: Routledge, 2008). <<https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2016/02/MIYAGI-Japans-ME-Security-Policy-for-Brookings-final-PDF.pdf>>.

⁴ Mary E. Morris, *The Persistence of External Interest in the Middle East* (RAND, 1993), 47.

⁵ Ari Yashar, “Abbas's Fatah Praises Japanese Terrorists,” *The Israel National News*, 2 February, 2015. <<http://www.israelnationalnews.com/News/News.aspx/191575>> [accessed 12 May 2018].

⁶ David Ben-Gurion, “Message from Mr. David Ben-Gurion, Prime Minister of Israel,” Israel State Archives, 1 July 1952, Orig.: 200/4076, File 290/190.

İsrail'e karşı, çoğunlukla 20. yüzyılın son çeyreğinde uygulamış olduğu yaptırımları kaldırmaya başlamıştır. Ayrıca son yıllarda ikilinin ticari ilişkilerinde de gözle görülür bir artış yaşanmaktadır. İsrail tarafı tüm bu gelişmelere dair olumlu yönde açıklamalarda bulunsa bile, ilişkilerin daha da gelişmesinin önündeki en önemli nedenlerden birinin Filistin meselesi olduğunun farkındalığını da yaşamaktadır.

Ülkelerin siyasi kimlikleri ve kültürleri bağlamında bakılacak olursa, iki ülkenin demokratik değerler vb. zaviyelerden oldukça benzer olduklarını söylemek yanlış olmayacaktır. Şüphesiz böyle bir mülahazanın altında, iki ülkenin de ekonomik anlamda belli bir düzeyin üzerinde çıkmış olmaları da yatmaktadır.⁷ Ancak bu benzerliklere rağmen ikilinin ilişkilerinin ne düzeyde olduğuna, dış politikalarını da konuya dahil ederek irdelemek gerekecektir. Zira bu çalışma, İsrail-Filistin çatışması için Japonya'nın neden muhtemel arabulucu aktör olduğunu, artan İsrail-Japonya ilişkileri üzerinden okumaya çalışacaktır.

Çalışmada İsrail ve Japonya ilişkilerine dair akademik kaynaklara, Japonya'nın arabulucu mahiyetinde başlatmak istediği girişimlere, programlara ve yardımlara dair verilere ve son olarak ülke liderlerinin günümüz ve geçmiş söylemlerine yer verilecektir. Ayrıca çalışma Japonya'nın Ortadoğu politikası, Japonya İsrail ilişkilerinin tarihi, Japonya ve Filistin meselesi, arabuluculuk girişimleri, bulgular ve sonuç başlıkları altında şekillenecektir.

Bu çalışmanın önemi, artan İsrail-Japonya ilişkileri üzerinden, Japonya'nın Ortadoğu'ya yaklaşımının zamanla nasıl değiştiğini, güncel olayları da (Trump'ın Kudüs kararı) çalışmanın kapsamına dahil ederek analiz edecek olmasıdır. Ayrıca İsrail-Japonya ve İsrail-Filistin ilişkilerindeki kırılmalar ve dönüşümler okuyucuya aktarılmış olacaktır. Böylece bu zamana kadar çoğunlukla ABD eksenindeki Japonya'nın Ortadoğu politikasının nasıl elini taşın altına koyar bir nitelik kazanmaya başladığı irdelenecektir. Nitekim Japonya'nın, İsrail-Filistin anlaşmazlığındaki girişimleri ve arabulucu olma isteği⁸, bu konuda derinlemesine bir analizi mümkün kılmaktadır.

⁷ Agdemir, *A.g.e.*, 263.

⁸ Alexander Fulbright, Japan's FM Said to Invite Netanyahu, Abbas, Kushner to Tokyo Peace Summit, *The Times of Israel*, 26 September 2017. <<https://www.timesofisrael.com/japans-fm-said-to-invite-netanyahu-abbas-kushner-to-tokyo-peace-summit/>> [accessed 13 March 2018].

Japonya'nın Ortadoğu Politikası

II. Dünya Savaşından bu yana Japonya'nın dış politikasının genel karakterine dair uluslararası ilişkiler disiplini kapsamında Thomas U. Berger, Peter J. Katzenstein ve N. Okawara çalışmalarda bulunmuşlardır.⁹ Bu çalışmalardan hareketle Japonya'nın dış politikasının genel olarak siyasi ve askeri anlamda dışuk bir profile, ekonomik anlamda ise oldukça aktif bir profile sahip olduğu saptanırken ülkenin Ortadoğu politikası ise bu zamana kadar ABD ittifakı, pasifizm, antimilitarizm ve Arap-İsrail çatışmasında tarafsızlık eksenlerinde şekillenmiştir.

Japonya'nın Ortadoğu ile ilişkileri diğer bölgelerle olan ilişkilerine nazaran daha bir ehemmiyet arz etmektedir ve bu durum ise beraberinde, literatürde '*Japonlar'ın ikilemi*'¹⁰ olarak geçen bir açmazı da beraberinde getirmiştir.¹¹ Bu ikilem, askeri ve güvenlik meselelerinde Japonların ABD'ye bağımlı olmasının yanında ekonomisi için olmazsa olmaz olan enerji konusunda da Ortadoğu ülkelerine çok ciddi oranlarda bağımlı olmasından ileri gelmektedir. Bu ikisi arasında bir denge arayışı ise, Japonların Ortadoğu politikasının kendisi olagelmiştir. Çünkü Japonlar, kendi güvenliklerinin sadece lkelerinin sınırlarından ibaret olmadığını ve ülkeye enerji akışına engel olacak durumları da kendi güvenlik meseleler gibi görerek Ortadoğu'yu 'kapsayıcı güvenlik' konseptinin içine almışlardır.¹²

Japonya'nın Ortadoğu'ya enerji konusundaki bağımlılığı göz önüne alındığında, güvenlik meselelerine ve siyasi meselelere katılımının genel itibariyle oldukça sınırlı olduğu da bir gerçektir. Aslında Japonlar bunun farkındalığını yaşasalar da gerek pasifist bir ülke olmaları gerekse de güvenlik meselelerinde ABD'ye bağımlı olmaları, bu sınırlı duruşlarını bu zamana kadar devam ettirmelerine sebep olmuştur. Böylelikle Japonların, enerji konusundaki çıkarları hariç, diğer meselelere karşı belli yardımlardan öteye gitmeyerek riskten uzak Ortadoğu politikası izlemesi, Japonya'nın beleşi (*freerider*) lke olarak nitelendirilmesine sebep olmuştur.¹³

Japonya'nın Ortadoğu politikasına nitelik olarak bakılacak olursa, öncelikle barış ve istikrarın tesisi için siyasi meselelerde BM bünyesinde ki

⁹ Yukiko Miyagi, *Japan's Middle East Security Policy: Theory and Cases*, London: Routledge, 2008, 4.

¹⁰ John De Boer, "Gauging Japan's Role in the Middle East," *The Asia-Pacific Journal* 3, no 3 2005,1.

¹¹ *A.g.e.*, 1.

¹² *A.g.e.*, 2.

¹³ Alan Dowty, "Japan and the Middle East: Signs of Change?," *Middle East Review of International Affairs*, 4.4 (2000), 69.

misyonlara destek çıktığı, ekonomik anlamda ise kendi çıkarlarını maksimize eden bir karaktere sahip olduğu söylenebilmektedir. Japonya'nın ABD irtifakından bağımsız olarak Ortadoğu konusunda geliştirdiği politikaların ise daha çok ekonomik çıkarları korumak amacıyla hayata geçirildiği söylenebilmektedir.¹⁴ Ancak bu zamana kadarki izlemiş olduğu politikalara bakıldığında, enerji güvenliği harici alanlarda Japonya'nın kendisine has ve uzun dönemli bir politikasının olmadığını söylemek yanlış olmayacaktır.

Başka bir açıdan bakılırsa, realist düşünörlere göre Japonya'nın dış politikası genel hatları itibariyle popüler olanın peşinden giden (*bandwagoning*) bir mahiyete sahiptir.¹⁵ Ayrıca Ortadoğu konusunda da bu tez kabul görmektedir. Zira Japonya'nın Ortadoğu konusunda kendine has bir söylem ve politika geliştirmesinin gerek kendi enerji güvenliği açısından gerekse bölgedeki siyasi gelişmelere karşı daha tutarlı bir tavır sergilemesi, oldukça önem arz etmektedir.¹⁶

Son yıllarda ise Japon dış politikası, Shinzo Abe ile beraber 'proaktif pasifizm' olarak adlandırılmış ve önceki yıllara oranla sorumluluk alır bir mahiyet içerdiği iddia edilmiştir.¹⁷ Özellikle bu proaktif yaklaşımın Ortadoğu özelinde de görölmeye başlandığı, İsrail-Japonya ilişkileri başta olmak üzere Japonların bölge ile olan münasebetlerine bakılınca anlaşılacaktır. Çünkü Japonlar, 2015'de yapmış oldukları güvenlik yasası değişikliği ile birliklerine yurtdışında sadece BM bünyesine yer almanın ötesine gidebilme imkânını tanıyarak 'neo-pasifizm' olarak adlandırılmış bir döneme girmiş bulunmaktadır.¹⁸

Japonya İsrail İlişkilerinin Tarihi

Filistinlilerin topraklarını işgal ederek kurulmuş olan İsrail devleti ile Japonya'nın diplomatik ilişkileri, Japonların İsrail devletini tanınması ile resmi olarak 1952 yılında başlamıştır. Bu sayede İsrail, Japonya'da diplomatik temsilcilik açan ilk Ortadoğu ülkesi olmuştur. 1954 yılında ise Japonya'nın Türkiye Büyökelçisi İsrail'e gönderilmiş ve 1963 yılında başkonsolosluk açılmıştır.¹⁹ Japonlar ile Yahudilerin ilişkileri, 1948 yılı

¹⁴ A.g.e., 70.

¹⁵ Yukiko Miyagi, "Japan and The Middle East After the Arab Spring," *IDE ME Review*, 1 (2014), 29.

¹⁶ A.g.e., 41.

¹⁷ Agdemir, A.g.e., 275.

¹⁸ Dowty, A.g.e., 75.

¹⁹ Agdemir, A.g.e., 269-270.

sonrası kurulmuş olan İsrail devleti üzerinden bu şekilde devam etmiştir. Ancak Japonların Siyonistlerle ilişkileri daha erken tarihlere uzanmaktadır. Çünkü Japonlar 1917 yılında Balfour Deklarasyonu'nu desteklemiş ve daha sonrasında ise 1952 yılında hiçbir Arap devleti ile kuramadıkları diplomatik ilişkilerini İsrail ile başlatmışlardır.²⁰

Daha derinlemesine bakılacak olursa Japonlar ile Siyonistlerin ilişkileri 1920'li yıllarda başlamıştır. şanghay Siyonist Federasyonu Başkanı İsrail Kohen, 8-18 Aralık 1920 tarihleri arasında Japonya'ya bir ziyarette bulunmuştur. Devam eden yıllarda Yahudiler, şangay Siyonist Federasyonu üzerinden Japon politikacılar ile sürekli iletişim halinde olmuşlardır. İlginç bir şekilde Japonların Yahudi bir iş adamı ile iletişime geçişi ise 1904-1905 Rus-Japon Savaşı yıllarındadır. Çünkü Japonlar, Ruslara karşı verdikleri bu mücadelede finansman olarak Jacob Schiff isimli bir Yahudi tarafından desteklenmiştir. Bu kişi aynı zamanda Rusya'nın Sibirya'da uygulamış olduğu antisemitist politikalara karşı da çalışmalar yrtmştir.

20. yüzyılın başlarında Japon halkının Yahudiler ve Siyonizm ile ilgili bilgilerinin oldukça kısıtlı olduğu ve konuya dair kaynakların çoğunlukla Rusya'dan getirilerek Japoncaya çevrildiği de bilinmektedir. Yahudiler bu sebeple birçok Japon'un antisemitist olduğu kanısına varmışlardır.²¹ İsrail ile Japonya'nın ilişkilerini etkileyen en önemli unsurlardan bir tanesi elbette Japonya'da antisemitizmin varlığı ve yokluğudur. Diğer bölgelere bakıldığı zaman Japonya'da antisemitizm çok yoğun bir şekilde kendini göstermese bile, temelde üç ana dalga ile adada kendine yer bulduğu saptanmıştır. İlk dalga 1917 Rus Devrimi'nden sonra Rusya üzerinden gelen antisemitizmdir. İkinci dalga ise II. Dünya Savaşı yıllarında Nazilerin bir müttefiki olarak mücadele etmiş Japonlarda grlen antisemitist dalga olmuştur. Son ve nc dalga ise birinci Petrol Krizi ile beraber başlayan antisemitist dalgadır. Özellikle nc dalgada Yahudi karşıtı Japon düşünürlerin oldukça etkili olduğu grlmştir. Bu düşünürlerin en önemlileri; Masami Ono, Ota Ryo ve Aum Shinrikyo terör örgütünün lideri Shoko Asahara'dır.²²

Petrol Krizi'nin antisemitist bir yönde etki göstermesinin altında yatan sebep elbette Japonların Ortadoğu petrollerine olan hem o dönemde hem de günümüzde devam eden bağımlılığıdır. Çünkü Japonya 1952 yılında enerji politikalarında değişikliğe giderek sanayide kömür kullanımını bir kenara

²⁰ Boer, "Before Oil: Japan," 2.

²¹ Yaakov Cohen, "Japanese–Israeli Relations, the United States, and Oil," *Jewish Political Studies Review*, Spring 2005, 1–2, 136. <<http://jcpa.org/article/japanese-israeli-relations-the-united-states-and-oil/>> [accessed 20 March 2018].

²² A.g.e., 148-149.

bırakarak petrol kullanımını başlatmıştır. 1970'lerde Japonların dışardan gelen enerjiye bağımlılık oranları %90'lara kadar çıkmıştır ve bunun %70'ini ise Ortadoğu petroleri oluşturmuştur.²³ Haliyle 1970'lerde gelen petrol krizleri ile beraber İsrail Japonya ilişkileri durma noktasına kadar gelmiş, daha sonrasında bölgedeki istikrarı tehdit eden Körfez Savaşları zamanlarında da bu durgunluk devam etmiştir. Japonya- İsrail ilişkileri, 1991 yılında Suudi Arabistan, Kuveyt ve Körfez ülkelerinin İsrail'e karşı uygulamış oldukları direkt boykottan vazgeçmeleri üzerine ivme kazanmaya başlamıştır.²⁴ Yine 1990'larda İsrail başbakanı Yitzhak Rabin ve Japonya Başbakanı Murayama Tomiichi, bu seviyede karşılıklı ziyaret gerçekleştiren ilk başbakanlar olarak tarihe geçmişlerdir.²⁵ Bu gelişmelere rağmen yakın tarihe kadar İsrail ile Japonya'nın ilişkilerinin belli bir seviyeden ileri gidemediği görülmüştür.

Genel itibariyle İsrail-Japonya ilişkilerinden bahsederken 1973 Petrol Krizi, ilişkilerin kırılmasında en önemli anlardan birini oluştururken 1973 öncesi İsrail-Japonya ilişkilerini açıklamak için enerji faktöründen bağımsız konuya yaklaşmak gerekmektedir. Özellikle 1917 ile 1956 yılları arasında Japonya, İsrail-Filistin meselesinde Araplar için herhangi bir girişimde bulunmamıştır. Hatta 1945 yılında savaşı kaybedene dek Japonlar, Siyonistlerin hem Asya'daki hem de Filistin topraklarındaki faaliyetlerini desteklemişlerdir. Bu dönem hem İsrail'in hem de Japonya'nın kolonyal bir güç olma çabasında oldukları dönemdir. Japonya'nın Kore ve Mançurya üzerine kolonileştirme politikalarının olduğu yıllarda, Japonlar İsrail'in Filistin topraklarında Yahudiler için hak iddia etmesinin yanlış olmadığını destekler bir duruş sergilemişlerdir.²⁶ Hatta Uchimura Kanzo (1861-1930), Nitobe Inazo (1862-1933), Tokutomi Kenjiro (1868-1927) ve Yanaihara Tadao (1893-1961) gibi Japon aydınlar Balfour Deklarasyonu'nu desteklemişler ve hatta bu konuda çalışmalar yapmışlardır.²⁷ Bu çalışmalarda İsrail'in Filistin'de yapmış olduğu kolonyal gelişmenin aşamaları ve nitelikleri analiz edilerek Japonların da Asya kıtasında kolonyal gelişim için, benzer yerleşim politikaları uygulamaları gerektiğinin altı çizilmiştir.²⁸ Bu yüzden 1917-1956

²³ A.g.e., 136-137.

²⁴ A.g.e., 135.

²⁵ Matthew Brummer and Eitan Oren, Israel and Japan's Rising Sun Relations; Why Tokyo and Tel Aviv Are Finally Cozying Up, *Foreign Affairs*, 2017. <<https://www.foreignaffairs.com/articles/japan/2017-07-28/israel-and-japans-rising-sun-relations>> [accessed 28 March 2018].

²⁶ Boer, "Before Oil: Japan," 1.

²⁷ A.g.e., 2.

²⁸ A.g.e., 3.

dönemi Japonya ve Yahudilerin ilişkilerinde, kolonyal bağlamın etkisini göstermesi açısından önemlidir.

1955 yılına gelindiğinde, Bağlantısızlar'ın öncülüğünde toplanan Bandung Konferansı sonrası Japonlar da kolonyal amaçlar güden İsrail ile kurulacak iyi ilişkilerin kendilerini Asya'da yalnızlaştırmaktan başka bir işe yaramadığını fark etmişler ve bu süreçten sonra Filistin'i, BM'nin sunduğu 'iki devletli çözüm' konusunda desteklemişlerdir.²⁹ Burada Japonya'nın II. Dünya Savaşı öncesi bölgedeki komşularını, çeşitli saldırgan politikalar sonucu kaybetmesi ve onları geri kazanma çabası içinde olduğu gözlemlenmiştir. Ayrıca daha bu yıllarda Japonya yavaş yavaş ekonomik bir güç olmaya başlamış ve öncelikle kendi bölgesini pazar olarak kullanabilmesi için iyi ilişkilerin gerekliliğini fark etmiştir.

İsrail'in Japonya ile ilişkilere yaklaşımına değinilecek olursa, kuruluş yıllarında Japonya gibi bir devletin desteğini almış olmak büyük bir moral kaynağı olarak görülmüştür. Zira İsraili bir hükümet yetkilisi yaptığı açıklamada; *"Yahudi devletininki ne şekli ne olursa olsun eğer diğer Asya ülkeleri ile daimî bir barış halinde olmazsa, bu ülkenin güvenliği sürekli tehlikede olacaktır"* demiştir.³⁰ Hatta Japonya ile kurulacak ilişkilerin, İsrail'in Asya ile entegrasyonu için önemli bir gelişme olacağını altı, Dışişleri Bakanı Moshe Sharett tarafından çizilmiştir.³¹ Çünkü o yıllarda Asya'nın yükselişinin temsilci gücü Japonya'dır. Aslında günümüzde de İsrail'in yaklaşımını pek de farklı olmadığı görülebilmektedir. Zira İsrail'in AB ve ABD'ye körü körüne bağlanmak yerine dış politikada çeşitlilik arayışı içinde olduğu açıktır. Bu konu 2009 yılında ülkenin Başbakanı Benjamin Netanyahu tarafından bizzat dillendirilmiştir ve o Avrupa'da İslamizasyonun ve Anti-semitizmin arttığı yönünde bir iddiada bulunarak diğer bölgelerle ilişkileri işaret etmiştir.³² Bu sebeple özelde Japonlar genelde ise Asya, hem ekonomik gelişim hem de pazar bağlamında İsrail için gereklidir.

Yakın zamanda ilişkilere bakılacak olursa, siyasi anlamda 2005 yılında İsrail Japonya'yı BM'in daimî üyeliği konusunda desteklemiş ve iki ülkenin benzerliklerinin altını çizen beyanlarda bulunmuştur.³³ İkisinin ekonomik ilişkilerindeki ivmelenme ise, 1980'li yıllarda 1,7 milyar dolar seviyesinde iken³⁴ yakın zamanda 2,3 milyar dolar seviyesine çıkmıştır. Son olarak, sosyal anlamda ise 2012 yılı, 'İsrail'de Asya yılı' olarak kutlanmıştır. Bu

²⁹ A.g.e., 7.

³⁰ A.g.e., 4.

³¹ A.g.e., 8.

³² Agdemir, A.g.e., 269.

³³ A.g.e., 271.

³⁴ Cohen, A.g.e., 145.

kutlamalarda 220 Asyalı öğrenci 40 İsraili öğrenci ile bir araya getirilmiş ve çeşitli aktiviteler düzenlenerek İsrail'de, Asya'ya dair farkındalık artırılmaya çalışılmıştır.³⁵

Sonuç olarak İsrail Japonya ilişkilerinin tarihine dair genel bir değerlendirme yapılacak olursa, ikilinin ilişkilerinde, Balfour Deklarasyonu, Bandung Konferansı ve 1973 Petrol Krizi gibi siyasi gelişmelerin rol oynadığı görülmüştür. İlişkilerin geleceğine dair tahminlere, çalışmanın bulgular kısmında yer verilecek olup ikilinin siyasi ve ekonomik ilişkilerinde milenyum itibari ile artış saptandığı söylenebilecektir.

Japonya ve Filistin Meselesi

İsrail- Filistin çatışması geçmiş literatürde çoğu zaman Arap- İsrail çatışması olarak geçmiş ve zamanla İsrail Filistin çatışması olarak çalışmalarda yerini almıştır. Bu yüzden Japonya'nın Filistin meselesine yaklaşımını ele alırken ilk başta Arap-İsrail çatışması temelinde konuya yaklaşmak mantıklı olacaktır.

Japonların Filistin meselesinde Araplardan yana bir tavır sergilemesi, Bandung Konferansı sonrasına dayanır. Ayrıca 1950 ile 1960 yılları arasında Japonların Arap petrolüne artan bağımlılıkları, Arapların çıkarlarına karşı Japon hassasiyetini arttırmıştır.³⁶ Bunun sonucu olarak İsrail'le ilişkiler daha geri planda olmuştur.

Burada bir noktanın altını çizmekte fayda vardır. Araplar her ne kadar Japonlardan, Arap- İsrail çatışması ve Körfez Krizi gibi konularında politik destek isteseler de Japonlar Ortadoğu bölgesi ile ekonomik ilişkilerini siyasi ilişkilerinden daha önde tutmuşlardır.³⁷ Ancak mesele İsrail-Filistin olunca gerçekten Japonlar, Araplardan yana tavır takınarak onların siyasi taleplerine kısmen de olsa cevap verebilmişlerdir. Japonların bu tavrı takınmasını bekleyen aktörlerin arasında başı Suudi Arabistan çekmiş, 1980'li yıllarda Japonya için Suudi Arabistan Ortadoğu'daki en büyük pazar ve endüstriyel açıdan çok büyük projelerin ülkesi mahiyeti kazanmıştır. Japonlar için bölgede diğer önemli başı çeken aktör ise İran olmuştur ki İran, devrim sonrasında Filistin-İsrail meselesinde açık ve net bir şekilde İsrail işgallerine karşı çıkmış ve birçok konuda Filistin'in en önemli destekçisi

³⁵ Jonathan Adelman & Asaf Romirowsky, *Asia Is Becoming Israel's New Frontier- Here's Why*, *Forbes*, 2013. <<https://www.forbes.com/sites/realspin/2013/05/14/asia-is-becoming-israels-new-frontier-heres-why/#1423a9f94f19>> [accessed 15 March 2018].

³⁶ Agdemir, *A.g.e.*, 270.

³⁷ Morris, *A.g.e.*, 48.

olmuştur.³⁸ Japonların bu iki devlet ile hem pazar bağlılığı hem de enerji bağlılığı içerisinde olması hasebiyle birtakım politik uzlaşılar da beraberinde gelmiştir. Ortaya çıkan bu durumu Japonların Filistin konusunda oluşmuş hassasiyetine pragmatist bakış açısı ile yaklaşıldığını ortaya koymaktadır.

Japonya 1950'lilere kadar Filistin konusunda çok fazla girişimde bulunmamış olsa da özellikle Petrol Krizi sonrası birtakım girişimlerde bulunmuştur. Hatta yakın zamanda Japonya bu çatışmada uzlaşının sağlanabilmesi için mücadele veren aktörlerden birisi olmuş ve Filistin Kurtuluş rgtnn (FK) Japonya gibi gelişmiş ekonomilerde davalarının sesini duyurmalarına yardımcı olmuştur. FK, gelişmiş ülkeler nezdinde ilk dış temsilciliğini Japonya'da faaliyete geçirmiştir. Bu ofis aracılıyla FK birçok deklarasyonlarda yayınlamış ve görüşmeler gerçekleştirebilmiştir.³⁹ Diğer yandan 1993-2000 yılları arasında süren Oslo Görüşmeleri boyunca Japonya, Filistinlilere 700 milyon dolar kadar yardımda bulunmuş ve bu miktar Filistinliler için uluslararası anlamda o dönemde yapılan yardımların %20'sini oluşturmuştur.⁴⁰

Japonya'nın Filistin meselesine dair BM oylamalarında, İsrail ve ABD'nin kararlarının karşısında yer aldığı grlmştr. 1957 ile 1973 yılları arasında Japonya, Arap İsrail atışması konusunda 49 oylamaya katılmış ve bu oylamaların sadece dokuzunda çekimser kalırken ikisinde ise İsrail ve Amerika'nın tarafında yer almıştır. Ayrıca İsrail tarafından suikasta uğramış olan Hamas lideri Abdülaziz Rantisi hakkında Japonya, 2004 yılında İsrail'i sert sözlerle kınayan açıklamalarda bulunmuştur. Yine diğer bir Hamas lideri olan Őeyh Ahmed Yasin'in de İsrail güçleri tarafından öldürülmesi zerine Japonya sert sözlerle çıkışını sürdürmüştür. Bu ifadelerden de anlaşılacağı üzere Japonya Hamas'ı hiçbir zaman terörist örgüt olarak tanımamış, onun yerine 'radikal' ya da 'silahlı organizasyon' ifadelerini kullanmıştır.⁴¹

1967 yılına kadar Japonlar Arap İsrail çatışmasında tarafsız bir görüntü izseler de bu yıldan itibaren İsrail'i saldırganlığı yüzünden açık açık eleştirmeye başlamışlardır. Ancak Arap lkeleri bu eleştirileri yeterli görmemiş ve Japonlardan daha fazlasını beklemişlerdir. Devamında gelen yıllarda Japonya, Filistin meselesinin sürekli bir parçası olabilen ülke profili çizmiştir. Sadece devlet düzeyinde değil Japonya'dan ıkırmış bir terör rgt olan Japon Kızıl Ordu'nun, 1972 yılında Tel Aviv Ben-Gurion

³⁸ A.g.e., 50.

³⁹ Boer, "Gauging Japan's Role," 2.

⁴⁰ A.g.e., 2-3.

⁴¹ A.g.e., 3.

havalimanında gerçekleştirmiş olduğu terör saldırısında 26 kişi hayatını kaybetmiş ve 70 kişi ise yaralanmıştır. Olayın üzerine Japonya Dışişleri Bakanlığı kanalıyla özür dilenmiş ve hemen bir heyet gönderilerek gereken tazminatı ödemeye hazır oldukları beyan edilmiştir. Bu olay Japon Kızıl ordusu ile FKÖ arasındaki bağları da ortaya çıkarmıştır.⁴²

1972 yılına gelindiğinde Japonya, Petrol Krizi sonrasında Suudi Arabistan'ın da baskıları sonucu 'İsrail'in işgal etmiş olduğu Filistin topraklarının çekilmesi gerektiği' yönünde çağrılarda bulunmuştur. Bu dönemde Henry Kissinger devreye girerek, Arapların isteklerine bu kadar boyun eğmemeleri konusunda Japonları uyarsa da Japonlardan gelen cevap oldukça manidar olmuştur. Japonlar, Kissinger'den Ortadoğu petroleri kesildiği takdirde Amerika'nın, bu durumun krize dönüşmesini önleyecek petrol rezervlerini bulundurup bulundurmadığını sorarak, ona cevap vermişlerdir. Bu yıllarda Amerika ile Arapların arasında kalan Japon bürokrasisinde de çeşitli bölünmeler yaşanmış ve sonraki yıllarda Japonya Başbakanı olacak olan Yoshihiro Nakasone gibi birçok kişi, Arapların tarafını tutmuşlardır. Hatta daha da ileri gidilerek Japonya için Ortadoğu petrollerinin ve pazarının önemi ülkenin kendi güvenliği ile eş değer bir konu olarak nitelendirilmiştir.⁴³

Yahudilere göre Japonya o kadar ileri gitmiştir ki İspanya ve Yunanistan hariç hiçbir Batılı devletin yapmadığı şekilde Arap ve Filistin meselesini sahiplenmiş ve yaptırımlarını oldukça katı bir şekilde uygulamıştır.⁴⁴ Çünkü Japonya'nın uygulamış olduğu ekonomik yaptırımlar, Arapların yaptırımlarından çok daha etkili olmuş ve Japonların ekonomik gücü sayesinde, İsrail tarafından oldukça hissedilmiştir.⁴⁵ Bu yaptırımların seviyesi arttıkça Amerika devreye girerek Japonya'ya serbest ticaret konusunda hatırlatmalar da bulunmaya çalışmıştır.⁴⁶

I. İntifada yıllarında Japonya, İsrail'i uygulamış olduğu katı politikalar konusunda uyarmış ve bu uygulamalarını protesto etmiştir. Ancak İntifadalar, Japonlar ile İsrail'in ilişkilerinin kesilmesine neden olmamış ve 1988 yılında (İntifadanın en sert gerçekleştiği yıl) karşılıklı ziyaretler ekonomik ve bilimsel alanlarda gerçekleştirilmiştir.⁴⁷ Ancak görüşmeler devam etse de II. İntifada yıllarında da İsrail Japonya ilişkilerinde gözle görülür bir düşüş saptanmış, ikilinin ticaret hacmi 2003 yılında 2 milyar

⁴² Cohen, A.g.e., 137.

⁴³ A.g.e., 138.

⁴⁴ A.g.e., 139.

⁴⁵ A.g.e., 141.

⁴⁶ A.g.e., 142.

⁴⁷ A.g.e., 146.

dolardan 1, 5 milyar dolara gerilemiştir.⁴⁸ Nihayetinde Japonların İntifadalar konusuna da önem gösterdiği ve Filistin meselesinin İsrail Japonya ilişkilerinde oldukça önemli bir yere sahip olduğu, politik krizlerin yaşandığı bu yıllarda Japonların sergilemiş olduğu tavırlardan anlaşılabilir.

Başka bir zaviyeden bakılırsa, Japonların nezdinde Filistin meselesini anlamak açısından Japon akademisinde İsrail Filistin çatışmasına duyulan ilgiye ve birçok akademisyenin bu anlaşmazlığın iç yüzünü anlamaya yönelik çalışmalarda bulunmuş olmasına değinmek gerekmektedir. Bu akademisyenlerden en önemlilerinden bir tanesi Mori Mariko, Yahudilerin Filistinlileri nasıl yurtlarından ettikleri konusunda tarihi bağlamda araştırmalarda bulunmuştur.⁴⁹ İsrail devletinin kurucusu Ben-Gurion tarafından birçok tarihi olayın nasıl aslından koparılıp Yahudiler arasında popöler mitler haline getirildiği, yazarın bu çalışmasında saptanmıştır. Tarihi olayları saptırma sadece Ben Gurion ile sınırlı kalmayıp Shimon Peres'den Benjamin Netanyahu'ya kadar İsrail birçok devlet başkanının, zamanında yazmış oldukları kitaplarında, Filistinli ait olan toprakların aslında Yahudilere ait olduğunu ve Filistinlilerin bu bölgelerde yaşamayı hak etmediklerini iddia etmişlerdir. Ayrıca Mariko, evirmen Yoshito Takigawa'ın kitaplarından hareketle bu tarih çarpıtmaları konusunda detaylı bilgiler vermiştir.⁵⁰ Maroiko'nun eserlerinin kaynakasından da anlaşılacağı üzere⁵¹, Japon akademisinde bu meseleye dair çok çeşitli araştırmaların yapılmış ve meselenin tarihi ve kapsamı bağlamında, bilimsel anlamda Japon akademisi gerekli donanımları edinmiştir.

Japonya'nın Arabuluculuk İçin Girişimleri

2017 yılında Donald Trump'ın, Kudüs'ü İsrail'in başkenti olarak tanıyan kararı almasından sonra ABD, Filistin meselesinde arabulucu aktör özelliğini kaybetmiş ve gözler diğer aktörlere çevrilmiştir. Amerika'nın gerek son dönemde aldığı kararlar gerekse ABD'nin Ortadoğu'daki karnesi hem bölge ölkelerinin hem de dünya ölkelerinin çıkarlarıyla pek de örtüşmemiştir. Bu noktada öne çıkan aktörlerden bazıları Japonya, Çin ve Rusya olsa da⁵² meselenin çözümü için ilk ağrı Japonlardan gelmiştir.⁵³

⁴⁸ A.g.e., 152.

⁴⁹ Mori Mariko, "Zionism and the Nakba: The Mainstream Narrative, the Oppressed Narratives, and the Israeli Collective Memory," *Kyoto Bulletin of Islamic Area Studies*, 3-1, July, 2009, 89.

⁵⁰ A.g.e., 92-93.

⁵¹ A.g.e., 106-107.

⁵² Fulbright, A.g.e.

Japonlar, Filistin ve İsrail taraflarını meseleleri konuşmak için Tokyo'ya davet etmiştir. Filistin tarafı Amerika'nın olduğu bir masaya katılmayacaklarını belirtirken İsrail tarafı ise Amerika'nın olacağı bir masaya katılıma yeşil ışık yakmıştır. Benzer bir davet Çinli mercilerden gelse de İsraililer Tokyo'nun çağrısına daha yakın bir tavır takınmışlardır.⁵⁴ Ortadoğu bölgesinde kolonyal ve saldırgan bir geçmişi bulunmayan Japonya'nın, Doğu ile Batı arasında köprü vazifesi görmesi daha muhtemeldir.⁵⁵

Son yıllarda Japonlar, Filistinli merciler ile ilişkilerini belli bir seviyede sürdürmelerinin yanında İsraili liderlerle de görüşmelerini sıkılaştırmışlardır. İsrail ile Japonya arasında gerçekleşen devlet başkanı düzeyindeki zirvelerde Japon makamlarının hem Filistinli hem de İsraili yetkililere, bölgedeki durumu daha da kötüye götürecek girişimlerden uzak durmaları konusunda tavsiyelerde buldukları görülmüştür. ⁵⁶ Bunun gibi uyarıların yanında Japonya, belli ekonomik, sosyal ve kültürel faaliyetler düzenleyerek çatışmanın bir şekilde çözülmesi için girişimlerde bulunmaktadır. Bu tarz girişimlerin zamanla daha da arttığı ve Japonya'nın İsrail Filistin çatışmasında önemli bir arabulucu aktör olma kapasitesine eriştiğini düşündürmeye başlamıştır.

2015 yılında Japonya Başbakanı Shinzo Abe'nin Kudüs ziyareti zamanında, ifade etmiş olduğu şu sözler, Japonların bir taraftan İsrail ile birçok alanda ilişkilerini geliştirirken diğer yandan da Filistin'i unutmadıklarını göstermiştir. Abe; *"Japonlar, yakın bir zamanda Filistin Devletinin kurulacağını ve bu devleti tanıyacakları günün geleceğine inanmaktadırlar. Bugünün bir an önce gelmesi ve iki devletli çözümün bir an önce gerçekleşmesi için bizler, İsraililerin ve Filistinlilerin müzakerelere devam etmelerini istemekteyiz."* demiştir.⁵⁷ Ayrıca yakın zamanda da İsrail başkentini Kudüs olarak tanıyan ABD'nin Kudüs konusunda uygulamaya koyduğu politikayı desteklemeyeceklerini açıklamışlardır.⁵⁸

⁵³ Herb Keinon, Are China and Japan The New Peace Process Mediators?, *The Jerusalem Post*, 2017. <<https://www.jpost.com/Arab-Israeli-Conflict/Are-China-and-Japan-the-new-peace-process-mediators-520124>> [accessed 28 March 2018].

⁵⁴ Fulbright, *A.g.e.*

⁵⁵ Dowty, *A.g.e.*, 75.

⁵⁶ Agdemir, *A.g.e.*, 279.

⁵⁷ Mina Pollmann, Japan's "Mercantile Realism" in the Middle East, *The Diplomat*, 2015. <<https://thediplomat.com/2015/01/japans-mercantile-realism-in-the-middle-east/%0AAfter>>.

⁵⁸ TOI STAFF and AFP, "Japan Says It Won't Follow US on Jerusalem Embassy Move," *The Times of Israel*, 26 December 2017. <<https://www.timesofisrael.com/japans-fm-says-tokyo-wont-follow-us-on-jerusalem-embassy-move/>> [accessed 1 June 2018].

Tarihsel olarak bakıldığı zaman 1990'larda Japonya'nın, Filistin İsrail çatışmasının çözümü için siyasi girişimlerini diğer yıllara oranla daha da artırdığı açıktır. 1991'de Madrid Konferansı'na Japonya, çevresel ve bölgesel gelişim alanlarının yanında su kaynakları ve mülteciler konusunda çok yönlü çalışma grupları oluşturarak katılmıştır. Ayrıca Filistin Ulusal Konseyi seçimleri için 77 seçim gözlemcisini de Filistin'e göndermiştir.⁵⁹ Diğer yandan Japonya Filistin meselesi için, Golan Tepelerine Barışı Koruma Birlikleri göndererek elini taşın altına koyar mahiyette bir askeri girişimde bulunmuştur. Bu birlikler diğer Batılı güçlerin gönderdiği birliklere oranla yetki bakımından oldukça kısıtlanmış olup Japonya'nın bölgedeki yumuşak gücüne zarar verecek bir girişimde bulunmaları en başından engellenmiştir. Japon birlikleri Golan Tepeleri'nde 1996'dan 2012 yılına kadar bulunmuşlardır. Bu tarz askeri girişimlerin detaylarını Japonya'nın çok titiz bir şekilde düşünmesi ve Ortadoğu'da kendi yumuşak gücünü azaltıcı bir faaliyetlerden uzak kalmaya çalışması, elbette bölge ile olan karşılıklı bağımlılığından ileri gelmektedir. Japonya askeri anlamdaki girişiminden kaynaklanacak olası tepkileri azaltmak için, İsraililer ve Filistinliler arasında, 2007 yılında 'Barış ve Refah Koridoru' (Corridor of Peace and Prosperity) girişimini başlatmıştır. Bu girişim Başbakan Koizumi yıllarında, 11 Eylül sonrasında başlatılan Ortadoğu'da daha aktif rol alma çabalarının bir sonucu olarak yorumlanmıştır.⁶⁰ Bu girişim kapsamında Japon öğretmenler Lübnan'daki Filistinlilerin bulunduğu mülteci kamplarında görev almışlardır. Ayrıca Japonya Batı Şeria'daki Jericho Agro Endüstri Parkı'na finansal olarak destek vererek 2014 yılında bu proje kapsamında parkın kurulumunu başlamıştır. Yine Japonya bu yıllarda 60 milyon doların üzerinde insani yardımda bulunmuştur.⁶¹ Başbakan Abe zamanında ise Japonya, 2013 yılında 2,2 milyar dolarlık ve 2015 yılında ise 2,5 milyar dolarlık yardım paketlerini Ortadoğu için hayata geçirmiştir.⁶²

Japonlar silahlanma konusunda da açık bir şekilde tavırlarını ortaya koyarak bu çatışmada Filistinlilerin can kayıplarının artmasını önlemek ve barışı bir an evvel tesis etmek için İsrail'i kitle imha silahlarının azaltması amacıyla oluşturulan "Nükleer Silahların Artırılmasının Önlenmesi Anlaşması"

⁵⁹ Dowty, A.g.e., 73.

⁶⁰ "Palestinians, Israel Vow to Realize Japan-Led Peace Initiative," *Arabia 2000*, 2007. Available from: Newspaper Source Plus, Ipswich, MA.

⁶¹ Daniel Wagner and Giorgio Cafiero, "Japan's Influence in the Middle East," *HuffPost*, 2013. <https://www.huffingtonpost.com/daniel-wagner/japans-influence-in-the-m_b_4159850.html> [accessed 17 March 2018].

⁶² Pollmann, A.g.e.

na (NPT) katılmaya birçok defa davet etmiştir.⁶³ Ayrıca Japonlar eğitim konusunda da bir girişimde bulunarak yılın yaz aylarında düzenlenen *Japonya, İsrail ve Filistin Öğrenci Konferansı*'ni organize etmeye başlamışlardır.⁶⁴ Bu konferans Japonya aracılığıyla İsraili ve Filistinli öğrencilerin birbirlerini tanımaları ve belli konularda bir araya gelmelerini amaçlamaktadır.

Bulgular

Çalışmanın ilk çıkarımına göre, bu zamana kadar Japonya İsrail arasındaki ilişkilerin Arap petrollerinin etkisiyle çok kırılğan bir yapıya sahip olduğu görülse de bu zamandan sonra aynı kırılğanlığın devam etmesi muhtemel görülmemektedir. Gerek Japonya'nın kendi bölgesi ile ilgili gelişmeler gerekse de küresel bazdaki değişimlerden hareketle bu çıkarım yapılabilir. Japonlar İsrail'e, siber güvenlik ve savunma sistemleri konusunda ihtiyaç duymaktadır ve bu konudaki ilişkileri yoğunlaştırma çabasındadırlar.⁶⁵ Zira Japonların, Kuzey Kore ve Çin kaynaklı hissetmiş oldukları tehdit algılarına⁶⁶ cevap verebilecek sistem, İsrail'in sahip olduğu ve dünyanın en iyi savunma sistemlerinden olan 'Demir Kubbe'dir. Her ne kadar Japonlar ve İsraililer birbirlerine bilimden sanayiye kadar birçok alanda ihtiyaç duysalar ve ilişkileri 'dallandırma' kapasitesine sahip olsalar da gelecek yüzyılın petROLSÜZ düşünülemediği günümüzde, Japonların İsrail konusunda Araçların hassasiyetlerini göz ardı edemeyecekleri de aşikârdır.⁶⁷ Ayrıca 2011'deki Fukuşima Nükleer Reaktör kazasından sonra Japonların nükleer enerjiye güveni oldukça azalmış, bu durum ise Ortadoğu petrollerinin olan ihtiyacı arttırmıştır. Böylece Japonlar ile Araçlar, kültürel, tarihi ve dinsel bir bağları olmadığı halde vazgeçilemez '*jeo-stratejik ortaklar*' haline gelmişlerdir.⁶⁸ Netice itibariyle Araçlar ile devam eden ilişkilerin yanında Japonlar artık İsrail ile de birçok alanla ilişkilerinin tesis etmeye başlamıştır.

⁶³ Boer, "Gauging, Japan's Role," 3-4.

⁶⁴ Yukie Saruta, "Japan-Israel-Palestine Student Conference," *Palestine-Israel Journal*, 2013. <<http://www.pij.org/details.php?blog=1&id=250>> [accessed 12 March 2018].

⁶⁵ Agdemir, *A.g.e.*, 272.

⁶⁶ Kyodo, Over 85% Say Japan at Risk of Going to War Again: Triennial Survey, *The Japan Times*, 2018. <<https://www.japantimes.co.jp/news/2018/03/10/national/politics-diplomacy/85-say-japan-risk-going-war-triennial-survey/#.WvYXjtOWTBI>> [accessed 13 March 2018].

⁶⁷ *A.g.e.*, 276.

⁶⁸ Wagner and Cafiero, *A.g.e.*

Çalışmanın ikinci çıkarımına göre, Ortadoğu'da daha çok var olan bir Japonya'nın gerek ABD'nin gerekse Avrupa'nın rolünü elinden alacağından, ABD ile Japonya'nın Ortadoğu konusunda şu an çok olmasa da yakın gelecekte rakip olması olasılıklar arasına girmiştir.⁶⁹ Diğer yandan enerji konusunda dışa bağımlılığı gittikçe artan Çin'in Ortadoğu'daki faaliyetlerini artırması ve bölge ülkelerinden önemli tavizleri koparmış olması, Japonları bölgede daha ciddi bir politik arayışlara ittiği görölmüştür.⁷⁰ Hakeza Çinliler de Filistin-İsrail meselesinde taraflara arabuluculuk teklifini götürmüşlerdir.⁷¹ Böylelikle Japonya'nın Çin ile de Ortadoğu bölgesinde rekabet eder hale geldiği çıkarımı yanlış olmayacaktır.

Çalışmanın üçüncü çıkarımı, Japonya'nın İran meselesinde ABD'nin izlemiş olduğu politikadan belli ölçülerde ayrılarak özgün bir politika uygulayabilmesini ve ABD'nin İran'a sert yaptırımlarına rağmen, ilişkilerini sürdürmeye devam etmesini vurgulamaktadır.⁷² Ayrıca Japonların, Filistin meselesinde Amerikalılara rağmen İsrail'e uygulamış olduğu yaptırımların, Japonya'nın ABD'nin şemsiyesi altındayken Ortadoğu konusunda kendine has politikalar üretmesinin mümkün olmadığı yönündeki tezi⁷³ çürüttüğü görölmüştür. Böylece Japonların 'Ortadoğu ikilemleri' olarak çalışmanın başında bahsedilen ikilemlerini, belli dönemlerde belli ülkelerle olan ilişkilerinde kırabildikleri saptanmıştır.

Çalışmanın dördüncü çıkarımı, Japonların her ne kadar dış enerji bağımlılığı devam etse de Ortadoğu enerjilerine bağımlılık konusunda bazı gelişmelerin yaşanmasıyla ilgilidir. Örneğin kaya gazı ve petrolü gibi yeni enerji kaynaklarının keşfedilmesi, Japonlara Ortadoğu'nun dışında daha alternatif rotalar oluşturmuştur. Böylece Japonların İsrail'le ilişkiler geliştirmesinin önünde önemli bir aktör olarak görölen OPEC'in etkisi 1970'lere oranla oldukça azalmıştır.⁷⁴ Ancak şu an itibariyle kaya gazının ve petrolünün teknolojisinin oldukça pahalı olması ve Ortadoğu petrollerinin ise onlara oranla oldukça makul olması, bu alternatif enerji kaynaklarının Asya ülkeleri için Ortadoğu'nun önemini azaltmasına izin vermemektedir.

Çalışmanın beşinci çıkarımı, Japonların Ortadoğu politikasının gerçekten enerji odaklı olup olmadığı ile ilgilidir. Eldeki literatüre göre görölmüştür ki Ortadoğu Japonlar için petrol tedarikçisi ülkeleri barındırmanın yanında iyi

⁶⁹ Morris, *A.g.e.*, 52.

⁷⁰ Boer, "Gauging Japan's Role," 3.

⁷¹ Herb Keinon, *A.g.e.*

⁷² Boer, "Gauging Japan's Role," 4.

⁷³ Dowty, *A.g.e.*,4.

⁷⁴ Matthew Brummer and Eitan Oren, *A.g.e.*

bir pazar da olagelmıştır.⁷⁵ Diğer yandan neredeyse tüm Ortadoğu'nun çalkalandığı son yıllarda İsrail, Japonya açısından istikrarlı ekonomik verilerinin ve oldukça geniş bir pazar yelpazesine sahibi bir ülke haline gelmiştir.⁷⁶

Çalışmanın altıncı çıkarımı, İsrail ile olan muhtemel yakınlaşmanın Japonlara güvenlik konusunda birtakım riskleri doğuracağına ilişkindir. Çünkü 2015 yılında Japonya'nın DEAŞ ile mücadeleye karşı 200 milyon dolarlık yardım paketini hayata geçirmesi sonucunda iki Japon vatandaşın, DAEŞ tarafından infaz edilmesi bu durumun örneği olmuştur. Japonya'nın Ortadoğu konusunda kendine has ve daha kapsamlı politikaları hayata geçirmesinin bu gibi birtakım olumsuzlukları da beraberinde getireceği açıktır.⁷⁷

Çalışmanın son çıkarımı ise Japonların İsrail Filistin meselesi için muhtemel ve ideal arabulucu ülke olarak düşünülmesinin sebebi üzerinedir. Japonlar dışarıdan birçok konuda ABD ile aynı safta gibi görünmelerine rağmen Ortadoğu konusunda kısmen ABD ile ayrılımlarıdır. Ayrıca Japonlar her fırsatta Ortadoğu ülkelerine, 'batılılaşmadan modernleşme' modelini işaret etmektedirler. Bu modele göre herhangi bir devletin Batı teknolojisinin yanında Doğulu değerleriyle modern bir ülke olabileceği vurgulanmaktadır. Bu bağlamda Japonya, kimliğinden, değerlerinden ve kültüründen ödün vermeden Batı kadar modernleşebilmiş bir ülke olarak Ortadoğu ülkelerinin karşısına model olarak çıkmaktadır.⁷⁸ Japonya bu özelliği ile sadece Filistin meselesinde değil, Körfez Savaşı, II. Petrol Krizi ve Irak Savaşı gibi birçok savaş ve siyasi kriz anlarında, Ortadoğu ülkelerinin sıkıntılarını çözmek amacıyla diplomatik girişimlerde bulunduğu zamanlarda, bölgede diğer Batılı devletlere göre daha çok kabul görmüştür.⁷⁹ Çünkü II. Dünya Savaşı'ndan sonra küllerinden doğmuş bir ülke olmasının yanında, sürekli Ortadoğu ve Dünya'nın çeşitli bölgelerinde barış süreçlerini ve ekonomik gelişimi destekleyen bir ülke olarak Japonya'nın, Ortadoğu'da ciddi anlamda yumuşak güce sahip olduğu açıktır.⁸⁰ Ortadoğu ülkelerinin, Ortadoğu bölgesindeki politik meselelerin çözümünde Japonya'nın daha aktif rol oynaması gerektiği yönündeki

⁷⁵ Miyagi, "Japan and The Middle East After the Arab Spring," 32.

⁷⁶ Alvite Ningthoujam, Israel Targets Japan in "Look East," *The Diplomat*, 2015. <<https://thediplomat.com/2015/01/israel-targets-japan-in-look-east/>> [accessed 18 April 2018].

⁷⁷ Matthew Brummer and Eitan Oren, *A.g.e.*

⁷⁸ Boer, "Gauging Japan's Role," 4.

⁷⁹ Dowty, *A.g.e.*, 71.

⁸⁰ Miyagi, "Japan and The Middle," 30.

talepleri de Japonların Ortadoğu'da Batılılara oranla daha çok kabul gördüğü tezini doğrulamaktadır.⁸¹

⁸¹ *A.g.e.*, 42.

Sonuç

Ekonomik ve siyasi çıkarları bir yana, dünya üzerinde belli açılardan güçlülük iddiasında bulunan bir devlet varsa, dünyanın neresinde olursa olsun patlak veren bütün gelişmeler o devleti alakadar etmelidir. İsrail Filistin meselesi ise bunlardan sadece bir tanesidir ve sadece küresel güçleri değil bölgesel güçleri bile ilgilendiren bir çatışma olagelmıştır. Bu noktadan hareketle Japonlar dünyada genellikle ekonomik gelişmişlikleri ile kendilerinden söz ettirseler de Arap halkların nezdinde bir ekonomik güçten çok daha fazlasını ifade etmişlerdir. Nitekim Japonya, İsrail Filistin çatışmasında başlangıcından beri olayların içinde olan bir aktör olmuştur. Japonya 1917'lerden 1950'lere kadar İsrail tarafında, 1950'ler ile 1970 arası kısmen tarafsız ve 1970'ler ile 2000 arası ise katı bir şekilde Arapların, yani Filistinlilerin, tarafında yerini almıştır. Günümüzde ise Japonların orta yolu bulmak için, her iki tarafa da dengeli şekilde yaklaştığı açıktır. Zira Japonların, çatışmanın bir diğer tarafı olan İsrail ile ilişkilerinde önemli gelişmeler yaşanmakta olup ikili yeni ticari ortaklıkların yanında siyasi ve askeri meselelerde, önemli anlaşmaların altına imza atmaya başlamışlardır.

Kudüs konusundaki son gelişimlerden sonra ABD'nin artık Filistin için barış konusunda güvenilir bir aktör olduğu algısı hâkim olmuş ve İsrail ile Japonya'nın artan ilişkileri, Japonların bu mesele için ideal bir arabulucu aktör olmasının önünü açmıştır. Zira Ortadoğu yardımlarında başı çeken aktörün Japonlar olması hasebiyle bu bölgede Japonların yumuşak gücü aşikârdır. Diğer yandan İsrail için Japonya ise Asya'nın anahtarı olarak görülmektedir ve karşılıklı çıkarlar bazı meselelerde taviz verdirecek ölçüdedir. Son olarak Japonların ABD ortaklığını bir süreliğine kısmen geri plana alarak bu meselede oynayacağı rol, özgün bir Ortadoğu politikası üretimine önemli bir katkı sağlayacaktır. Bu sayede Japonlar, İsrail Filistin meselesi için en önemli aktörlerden ABD, Rusya, AB ve BM dördlüsünden birinin yerini almış olacaktır.

Nihayetinde bu zamana kadar Ortadoğu konusunda askeri, siyasi ve ekonomik açılardan oldukça etkin kapasitelere haiz olan diğer aktörlere oranla, ABD'nin güvenlik şemsiyesi altında bulunan ve pasifist bir güç olan Japonların, epey başarılı işler çıkardığı söylenebilmektedir. Özellikle Filistin meselesindeki duruşları ve karneleri Japonları, bu mesele için bulunmaz bir arabulucu aktör haline getirmektedir.

Kaynakça

Adelman, Jonathan and Romirowsky, Asaf. "Asia Is Becoming Israel's New Frontier-Here's Why." *Forbes*, 2013, pp. 9-10. <<https://www.forbes.com/sites/realspin/2013/05/14/asia-is-becoming-israels-new-frontier-heres-why/#1423a9f94f19>> [accessed 15 March 2018]

AFP and TOI Staff. "Japan Says It Won't Follow US on Jerusalem Embassy Move." *The Times of Israel*, 26 December, 2017. <<https://www.timesofisrael.com/japans-fm-says-tokyo-wont-follow-us-on-jerusalem-embassy-move/>> [accessed 1 June 2018]

AFP and TOI Staff. "Netanyahu in Japan Warns Iran Will Become next N. Korea." *The Times of Israel*, 12 May, 2014. <<http://www.timesofisrael.com/netanyahu-in-japan-warns-iran-will-become-next-n-korea/>> [accessed 9 March 2018]

Agdemir, A. Murat. "Israel 'Looks East:' Besides India and China, Israel's Relations with Japan Seem to Flourish." *Japanese Journal of Political Science*, 18 (2017), pp. 262-85. <https://doi.org/10.1017/S1468109917000020>

Boer, John De. "Before Oil: Japan and the Question of Israel/Palestine, 1917-1956." *The Asia-Pacific Journal* 3, no. 3 (2005).

Boer, John De, "Gauging Japan's Role in the Middle East." *The Asia-Pacific Journal*, 2005.

Brunner, Matthew and Oren, Eitan. "Israel and Japan's Rising Sun Relations; Why Tokyo and Tel Aviv Are Finally Cozying Up." *Foreign Affairs*, 2017. <<https://www.foreignaffairs.com/articles/japan/2017-07-28/Israel-and-japans-rising-sun-relations>> [accessed 28 March 2018]

Chiba, Kazuo, *Japan in the Contemporary Middle East*, edited by Kaoru Sugihara and J.A. Allan. London, New York: Routledge, 1993.

Cohen, Yaakov. "Japanese-Israeli Relations, the United States, and Oil." Jerusalem Center for Public Affairs, 2 (2015), pp. 135-55. <<http://jcpa.org/article/japanese-israeli-relations-the-united-states-and-oil/>> [accessed 20 March 2018]

Dowty, Alan. "Japan and the Middle East: Signs of Change?." *Middle East Review of International Affairs*, 4 (2000), pp. 67-76.

Fulbright, Alexander, "Japan's FM Said to Invite Netanyahu, Abbas, Kushner to Tokyo Peace Summit, *The Times of Israel*." 26 September, 2017. <<https://www.timesofisrael.com/japans-fm-said-to-invite-netanyahu-abbas-kushner-to-tokyo-peace-summit/>> [accessed 13 March 2018]

Keinon, Herb. "Are China and Japan The New Peace Process Mediators?." *Jerusalem Post*, 2017. <<https://www.jpost.com/Arab-Israeli-Conflict/Are-China-and-Japan-the-new-peace-process-mediators-520124>> [accessed 28 March 2018]

Kyodo. "Over 85% Say Japan at Risk of Going to War Again: Triennial Survey." *The Japan Times*, 2018, pp. 40-41. <<https://www.japantimes.co.jp/news/2018/03/10/national/politics-diplomacy/85-say-japan-risk-going-war-triennial-survey/#.WvYXjtOWTBI>> [accessed 13 March 2018]

Mariko, Mori. "Zionism and the Nakba: The Mainstream Narrative, the Oppressed Narratives, and the Israeli Collective Memory." *Kyoto Bulletin of Islamic Area Studies*, 3-1 (2009), pp. 89-107.

Miyagi, Yukiko. *Japan's Middle East Security Policy: Theory and Cases*, 1st Edition, London: Routledge, 2008. <https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2016/02/MIYAGI-Japans-ME-Security-Policy-for-Brookings-final-PDF.pdf>

Miyagi, Yukiko. "Japan and The Middle East After the Arab Spring." *IDE ME Review*, 1 (2014), pp. 27-45.

Morris, Mary E. *The Persistence of External Interest in the Middle East*. RAND, 1993.

Ningthoujam, Alvite. "Israel Targets Japan in 'Look East.'" *The Diplomat*, 2015. <https://thediplomat.com/2015/01/Israel-targets-japan-in-look-east/> [accessed 18 April 2018]

Pollmann, Mina. "Japan's 'Mercantile Realism' in the Middle East." *The Diplomat*, 2015. <https://thediplomat.com/2015/01/japans-mercantile-realism-in-the-middle-east/%0AAAfter> [accessed 20 March 2018]

"Palestinians, Israel Vow to Realize Japan-Led Peace Initiative." *Arabia 2000*, 2007, Available from: Newspaper Source Plus, Ipswich, MA.

Saruta, Yukie. "Journal, Palestine-Israel Conference, Japan-Israel-Palestine Student." *Palestine-Israel Journal*, 2013. <<http://www.pij.org/details.php?blog=1&id=250>> [accessed 12 March 2018]

Yashar, Ari. "Abbas's Fatah Praises Japanese Terrorists." *The Israel National News*, 2015. <<http://www.Israelnationalnews.com/News/News.aspx/191575>> [accessed 12 May 2018]

Wagner, Daniel and Cafiero, Giorgio. "Japan's Influence in the Middle East." *HuffPost*. <https://www.huffingtonpost.com/daniel-wagner/japans-influence-in-the-m_b_4159850.html> [accessed 17 March 2018]